

TABAC I ESTUDIANTS 3r CURS D'INFERMERIA DE L'EUI DE GIRONA

Josefina Patiño, Neus Brugada, Alme Domingo, Dolors Juvinyà

Escola Universitària d'Infermeria de Girona.
Universitat de Girona. C/ Puig d'en Roca s/n. 17007 Girona.

RESUM

L'objectiu de l'estudi ha estat el de conèixer la prevalença dels hàbits, les actituds i els coneixements respecte al tabaquisme dels alumnes de 3r curs de l'Escola Universitària d'Infermeria de Girona.

Per a la recollida d'informació s'ha utilitzat un qüestionari, que ha estat respost per un 94,7% del total de la població d'estudi.

Les variables estudiades són:

- Filiació
- Hàbit
- Priorització per l'abandonament del tabac
- Coneixement respecte a la nocivitat del tabac
- Actuació futura davant el tabaquisme
- Opinió, legislació i tabac

Es conclou que des de l'EUI s'ha de continuar reforçant i augmentant la formació dels estudiants respecte a la nocivitat de l'hàbit de fumar perquè, com a futurs professionals sanitaris puguin actuar de manera adequada davant el tabaquisme.

RESUMEN

El objetivo del estudio ha sido conocer la prevalencia de los hábitos, las actitudes y los conocimientos respecto al tabaquismo de los alumnos de 3r curso de la Escuela Universitaria de Enfermería de Girona.

Para la recogida de información se ha utilizado un cuestionario, que ha sido contestado por un 94,7% del total de la población estudiada.

Las variables estudiadas han sido:

- Datos de filiación
- Hábitos
- Prioridades para el abandono del tabaco
- Conocimiento respecto a la nocividad del tabaco
- Actuación futura frente al tabaquismo
- Opinión, legislación y tabaco

Concluyendo que desde la EUI se debe seguir reforzando y aumentando la formación de los estudiantes respecto a la nocividad del hábito de fumar para que, como futuros profesionales sanitarios, puedan actuar de manera adecuada frente al tabaquismo.

ABSTRACT

The objective of this study has been get to know the habits, the attitudes, the Knowledge about the tobacco habit of the pupils of the third course of the Nurse's school of Girona.

We have used this questionnaire to get this information. This questionnaire has been answered by 94.7 % of all the students.

The variables studies are:

- Age, sex, marital status.
- Habit.
- Priority given to stopping the smoking habit.
- Knowledge about giving up smoking.
- Future attitude about tobacco habit.
- Opinion, laws and tobacco.

The Nurse's school of Girona has to continue to strengthen and increase the students knowledge of the harmful effects of the tobacco habit because as future professional nurses we could act the right way regarding the tobacco habit.

Keywords: Nurse students, Tobacco, Attitudes.

INTRODUCCIÓ

El consum de cigarretes és sens dubte la principal causa previsible de pèrdua de salut i mort prematura en els països desenvolupats, incloent-hi Espanya i Catalunya (1-2).

La importància de la lluita contra el tabaquisme (ús desmesurat del tabac) (3) ha estat reconeguda per l'Organització Mundial de la Salut (OMS), que des de la dècada dels anys 70 recomana als governs de cada país que iniciïn programes de lluita antitabàquica (4) i afirma que el tabac és la primera causa de morbiditat i mortalitat evitable en els països desenvolupats (5).

S'han elaborat nombrosos estudis particularitzats entr el personal sanitari per saber la incidència de l'hàbit i els problemes de salut que hi estan relacionats (6).

Aquest coneixement és fonamental, ja que les conductes de salut dels professionals sanitaris incideixen de manera important, negativament o positivament, sobre les conductes de salut de la població.

Aquests professionals tenen un triple paper: com a model, com a educador sanitari i com a sensibilitzador i conscienciador de la societat (7).

Dins el col·lectiu sanitari s'inclouen també els estudiants d'infermeria com a futurs professionals de la salut (8, 9, 10, 11).

L'objectiu d'aquest estudi ha estat el de conèixer la prevalença, els hàbits, les actituds i els coneixements respecte a l'hàbit de fumar dels alumnes de l'EUI Girona que acaben la diplomatura d'Infermeria aquest any 1994.

MATERIAL I MÈTODES

Aquest estudi s'ha realitzat sobre la totalitat dels alumnes matriculats a tercer curs de l'Escola Universitària d'Infermeria de Girona.

És un estudi de tipus descriptiu transversal, atesa la naturalesa del treball i el tipus d'informació que es pretén recopilar.

Durant el mes d'abril de 1994 es va distribuir un qüestionari autocontestat i anònim entre els estudiants (població d'estudi).

El qüestionari és una adaptació del que havien preparat professors del laboratori de Bioestadística i Epidemiologia (Facultat de Medicina, Universitat Autònoma de Barcelona) i va ser validat per ells mateixos (12).

L'enquesta es va passar en hores lectives de pràctiques clíniques. Per això el

professor enquestador es va desplaçar a cada un dels hospitals i centres d'atenció primària per distribuir el qüestionari entre els alumnes i recollir-lo el mateix dia.

Es van avaluar les variables següents:

A. De filiació: edat, sexe, estat civil.

B. D'hàbit:

1) * NO FUMADOR. No havia fumat mai.

* EXFUMADOR. Havent fumat alguna vegada, actualment no ho fa.

* FUMADOR. Si havia fumat alguna vegada i ho continuava fent actualment.

2) Nombre de cigarretes/dia.

3) Anys d'abandó de l'hàbit en els exfumadors.

4) Possible hàbit futur.

5) Intents d'abandonament.

C. De prioritització per l'abandonament del tabac.

D. Coneixements respecte a la nocivitat del tabac.

E. Actuació futura davant el tabaquisme.

F. Opinió sobre legislació i tabac.

L'anàlisi estadística dels resultats s'ha realitzat utilitzant el programa estadístic Excel.4.0 Microsoft amb les proves de Freqüència, Mitjana, Desviació estàndard i Coeficient de variació.

RESULTATS

Del total d'estudiants matriculats a 3r curs (1993-1994) (n =57) es van recollir 54 enquestes (94'7%).

VARIABLES DE FILIACIÓ ANALITZADES

- El 94% dels enquestats eren dones i el 6% homes
- La mitjana d'edat és de 22,83 anys, amb una desviació estàndard de 3,54 i un coeficient de variació de 0,155
- En relació a l'estat civil, el 91% són solters, el 9% casats

VARIABLES D'HÀBIT ANALITZADES

De la població d'estudi:

- Els fumadors representen un 39%
- Els exfumadors representen un 26%
- Els no fumadors representen un 35%

Un 50% dels exfumadors fa més de 2 anys que no fuma.

Respecte als fumadors, presenten una mitjana de 5,95 anys d'hàbit al tabac, amb una desviació estàndard de 3,73 i un coeficient de variació de 0,63.

Un 5% fa menys d'1 any que fuma.

Un 24%, entre 2-3 anys.

Un 28%, entre 4-5 anys.

Un 24%, entre 6-9 anys.

Un 19%, més de 9 anys.

L'edat en què es van iniciar en l'hàbit del tabac queda reflectida de la manera següent:

- El 19% s'hi inicia entre els 13-15 anys
- El 48% s'hi inicia entre els 16-18 anys
- El 19% s'hi inicia entre els 19-21 anys
- El 9,5% s'hi inicia entre els 22-24 anys
- El 4,5% s'hi inicia entre els 25-27 anys

La mitjana de cigarretes/dia dels fumadors és de 8,26, amb una desviació estàndard de 6,12 i un coeficient de variació de 0,74.

- El 19,05% fuma menys de 3 cigarretes/dia
- El 28,57% fuma de 3 a 6 cigarretes/dia
- El 28,57% fuma de 7 a 14 cigarretes/dia
- El 23,81% fuma més de 14 cigarretes/dia

Dels fumadors, un 43% ha intentat deixar de fumar i un 57% no ho ha intentat,

A la pregunta de quin serà el seu hàbit futur (d'aquí a 5 anys), pensen que no fumaran el 90% fumadors, el 33% dels fumadors i el 71% dels exfumadors.

VARIABLES DE PRIORITZACIÓ PER L'ABANDONAMENT DEL TABAC

La valoració en relació amb la importància que donen a diverses raons per abandonar l'hàbit queda reflectida a la (taula 1).

CONEIXEMENT RESPECTE A LA NOCIVITAT DEL TABAC

El 94,4% dels enquestats pensa que fumar és nociu per a la salut.

VARIABLES D'ACTUACIÓ FUTURA DAVANT EL TABAQUISME

En relació amb l'actitud que hauran d'adoptar en la seva futura vida professional, el 90,74% dels enquestats advertirà del perill del tabac quan el malalt tingui símptomes o diagnòstic confirmat de malalties relacionades amb el tabac i quan el malalt mateix faci preguntes sobre el seu consum de tabac (taula 2).

El 27,77% advertirà el malalt quan sigui fumador sense símptomes o diagnòstics de malalties relacionades amb el tabac i no preguntí sobre el consum de tabac (taula 2).

El 56,60% està d'acord que el malalt no vol deixar de fumar tot i que rebí consell sanitari (taula 3).

El 47,16% opina que el personal d'infermeria hauria de tenir coneixements sobre

mètodes de deshabitació per ajudar els fumadors (taula 3).

VARIABLES D'OPINIÓ, LEGISLACIÓ I TABAC

El 82,69% opina que la venda de tabac als nens hauria d'estar absolutament prohibida (taula 4).

El 67,30% està molt d'acord que els centres sanitaris haurien d'estar lliures de fum de tabac (taula 4).

El 48,07% considera que s'hauria de destinar un percentatge de les taxes provinents del tabac al desenvolupament d'activitats de prevenció i promoció de la salut (taula 4).

DISCUSSIÓ

Un cop valorada la informació recollida sobre la prevalença, els hàbits, les actituds i els coneixements respecte al tabaquisme que tenen els alumnes de 3r curs de l'EUI de Girona:

S'observa que un 61% dels estudiants no fuma, respecte d'un 39% de fumadors. D'aquests fumadors, un 48% va iniciar l'hàbit entre els 16-18 anys i un 19% entre els 13-15 anys. Això indica que més de la meitat dels fumadors va iniciar-se en l'hàbit de fumar entre els 13-18 anys, en plena adolescència, tal com demostren nombrosos estudis realitzats fins ara, com és l'enquesta realitzada l'any 1993 per l'Institut de la Juventud.

Sorpren que un 10% dels no fumadors no asseguraria que no fumarà d'aquí a 5 anys; per tant, es poden considerar com a "fumadors potencials". En canvi, un 33% dels fumadors assegura que no ho farà, és a dir, serien "exfumadors potencials".

Les escoles d'infermeria on es formen els futurs professionals han de ser un marc idoni on se sensibilitzi i es conscienciï sobre l'abandonament del tabaquisme i es reforci els no fumadors per no iniciar l'hàbit, tenint sempre present que la lluita és contra el tabaquisme i no contra el fumador.

El 54% està d'acord que els malalts observen i valoren l'estil de vida del personal sanitari i en treuen model. Fa la impressió que més de la meitat tenen la idea del paper exemplar del professional sanitari davant la població.

Es considera baix el percentatge d'alumnes (47%) que considera que té prou coneixements per aconsellar els fumadors a abandonar el seu hàbit, ja que el professional d'infermeria hauria de tenir els coneixements i les actituds necessàries per realitzar educació sanitària, activitats preventives i de promoció a la població.

Es considera baix que el 34% estigui d'acord que les mesures legislatives sobre el tabac donen suport i credibilitat a les activitats educatives i assistencials adreçades als fumadors, ja que, si es recorda, l'Administració i els seus representants entren en contradicció en fomentar polítiques contra el tabac mentre mantenen a la vegada el monopoli de Tabacalera i no donen exemple en els llocs públics.

Un cop finalitzat l'estudi, es veu la importància de continuar reforçant i augmentant la formació dels estudiants respecte a l'hàbit de fumar des de l'EUI perquè aquests futurs professionals puguin actuar com a model, com a educador sanitari i com a conscienciador de la població.

Taula 1 Anàlisi descriptiva de les raons per no fumar

	GRAN		MODERADA		POCA		NUL·LA	
	F	%	F	%	F	%	F	%
a. Aparició d'algun símptoma.	40	74,07	9	16,66	4	7,40	1	1,85
b. Donar bon exemple als professionals de la sanitat.	15	27,77	21	38,88	15	27,77	3	5,85
c. Evitar molèsties al vostre entorn.	35	64,81	17	31,48	1	1,85	1	1,85
d. Econòmica.	14	25,92	1	35,18	17	31,48	4	7,14
e. Donar un bon exemple als adults del vostre entorn.	15	27,77	19	35,18	19	35,18	1	1,85
f. Donar un bon exemple als infants.	40	70,07	1	20,37	2	3,70	1	1,85
g. Donar un bon exemple als malalts.	32	59,25	14	25,92	7	12,96	1	1,85
h. Cedir a la pressió d'altres professionals que no fumen.	9	16,66	16	29,62	25	46,29	4	7,40
i. Protecció a la salut.	46	85,18	8	14,81				
j. Disciplina personal.	26	48,14	18	33,33	8	14,81	2	3,70

N = 54

Taula 2 Anàlisi descriptiva. Advertència als pacients com a professional d'infermeria contra el tabac

	MOLT SOVINT		DE VEGADES		RARAMENT		MAI	
	F	%	F	%	F	%	F	%
Quan els pacients tinguin símptomes o diagnòstics confirmats de malalties relacionades amb el tabac.	49	90,74	4	7,40	1	1,85		
Quan el pacient mateix faci preguntes sobre el seu consum de tabac.	49	90,74	5	9,25				
Quan el pacient sigui fumador sense símptomes o diagnòstics de malalties relacionades amb el tabac i no preguntí sobre el consum de tabac.	15	27,77	33	61,11	6	11,11		

N = 54

Taula. 3 Anàlisi descriptiva. Grau d'acord o desacord amb cada frase

	MOLT D'ACORD		D'ACORD		INDIFERENT		DESACORD		NO CONTESTA
	F	%	F	%	F	%	F	%	
	És responsabilitat del personal sanitari convèncer la gent de deixar de fumar.	11	20,75	28	52,83	8	15,09	6	
La majoria de fumadors ho podrien deixar si s'ho proposessin.	22	41,50	26	49,05	3	5,66	2	3,77	
És molest estar a prop de la gent que fuma.	23	43,39	20	37,73	9	16,98	1	1,88	
Molts pacients no volen deixar de fumar encara que rebin consell.	30	56,60	22	41,50	1	1,88			
Els pacients observen i valoren l'estil de vida del personal sanitari i en treuen model.	3	5,56	26	49,05	13	24,52	11	20,75	
Els metges haurien de ser més actius en advertir els grups de risc de no fumar.	23	43,39	29	54,71	1	1,88			
El personal d'infermeria hauria de tenir coneixements sobre mètodes de deshabitació per ajudar els fumadors a deixar el seu hàbit.	25	47,16	26	49,05	1	1,88	1	1,88	
El seu coneixement és suficient per aconsellar malalts que volen deixar de fumar.	2	3,77	23	43,39	15	28,30	13	24,52	
A cada contacte amb el malalt s'hauria de donar consell.	5	9,43	26	49,05	10	18,86	12	22,64	

N = 53

Taula 4 Anàlisi descriptiva. Opinió personal accions per a la reducció del tabaquisme

	MOLT D'ACORD		D'ACORD		INDIFERENT		DESACORD		MOLT DESACORD	
	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%
Hauria d'haver-hi una advertència en els paquets de tabac sobre el perill que comporta per a la salut.	30	57,69	15	28,84	7	13,46
Hauria de prohibir-se totalment la publicitat del tabac.	24	46,15	14	26,92	9	17,30	3	5,76	2	3,84
Fumar en llocs públics hauria d'estar totalment prohibit.	22	42,30	11	21,15	11	21,15	6	11,53	2	3,84
Els preus del tabac haurien de ser totalment incrementats.	20	38,46	12	23,07	8	15,38	9	17,30	3	5,76
La venda de tabac als nens hauria d'estar totalment prohibida.	43	82,69	5	9,61	2	3,84	2	3,84
S'hauria de promoure que els centres sanitaris estiguessin lliures de fum de tabac.	35	67,30	12	23,07	5	9,16
El personal sanitari hauria de tenir una formació específica en tècniques de deshabitació.	18	34,61	29	55,76	4	7,69	1	1,92
Els professionals sanitaris haurien de rebre entrenament específic sobre com ajudar els pacients que volen deixar de fumar.	17	32,69	32	61,53	3	5,76
Les mesures legislatives sobre el tabac donen suport i credibilitat a les activitats educatives i assistencials adreçades als fumadors.	3	5,76	15	28,84	20	38,46	13	25	1	1,92
Destinar un percentatge de les taxes provinents del tabac al desenvolupament d'activitats de prevenció i promoció de la salut.	35	48,07	17	32,69	9	17,30	1	1,92

Bibliografia

1. U.S. Department of Health Education and Welfare; Smoking and Health, a Report of the Surgeon General, Washington, 1979 cap. XIX.
2. *Informe: El tabaquisme a Catalunya. Generalitat de Catalunya*, Departament de Sanitat i Seguretat Social, Barcelona, 1983.
3. Benito, A, Costa, M, i Lano del, J., Tabaco o salud. Elecciones en una cultura de drogas, *Jano*, 1989, vol. XXXVII, 875, 15-21
4. Organització Mundial de la Salut (OMS), *Consecuencias del tabaco para la salud*, Ginebra; OMS, 1975, 568 i 7-109.
5. Organització Mundial de la Salut (OMS), *Sexto informe sobre la situación sanitaria mundial 1973-1977*, Ginebra, 1981
6. Rusell, M., Wilson, S., Taylor, C., i Baker, C.D., Effect of general practitioner advice against smoking, *Br. Med. J.*, 1979; 2, 231-5.
7. Salleras Sanmartí, L., et al., *Tabac i salut avui*, Generalitat de Catalunya. Departament de Sanitat i Seguretat Social, Barcelona, 1987.
8. García Lobat, R. et al., Tabaco y Adolescencia ¿Qué factores influyen?, *Revista de enfermería*, Albacete, 1992, 3, 51-65.
9. Sanz, M.T., Olalla, M.T., Monge, V., Soriano, C., López, R., Pla, R., et al., Hábitos tabáquicos, estudio en personal hospitalario, *Rev. Clin. Esp.*, 1989, 185 (8) i 391-5.
10. VacasACAS Díaz, C., Albacete Carreira, C., Vaquero Abellan, M., i Zurbano Jillero, E., Estudio del tabaquismo en los alumnos de enfermería de la Comunidad Andaluza, *Rev. Enfermería Científica*, 1992, 121, 21-24.
11. Valero Alonso, R., Sainz Sáenz-Torre, N., i Torres Jiménez, J.L., *Enfermería Col.*, 1988, 122, 17-19
12. Cordón Granados, F., et al.: El tabaquismo en los estudiantes de enfermería. Prevalencia, actitudes y conocimientos, *Gaceta sanitaria*, 1992, 29, 58-61.